

заїжджі трупи. Театральне мистецтво набирало обертів і знаходило нових майстрів театральної справи, які прославилися не лише на Поділлі, з рештою як і сам театр.

Література

1. Вінницький театр у свічаді історії (1910-1940)/Л. І. Семенко, О. В. Логінов. – Київ : Центр ДЗК, 2019. 536 с.
2. «Дуже театральне містечко»: історія вінницьких театрів із XIX століття URL: <https://vezha.ua/podruzhnij-konflikt-i-mriyi-pro-teatr-yak-odesytka-tetyana-lentovska-vplynula-na-kulturne-zhyttya-vinnytsi/>
3. «Його сміливо можна перенести до будь-якої столиці»: історія міського театру Вінниці.URL: <https://vezha.ua/jogo-smilyvo-mozhna-perenesty-do-bud-yakoyi-stolytsi-istoriya-miskogo-teatru-vinnytsi/>
4. «Літературно-мистецьке життя на Поділлі на початку 20-х рр. XX ст. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-5093.html>
5. Театр опери та балету і Державна консерваторія у Вінниці як феномени національної культури першої половини XX ст.: Монографія – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2020. – 436 с.

С.Бойко,

викладач вищої категорії кафедри культурології
та зарубіжної літератури ХГПА

S. Boyko,

a teacher of the highest category
of the Department of Cultural Studies
and foreign literature of KhHPA

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ В СУЧАСНОМУ ВУЗІ: ОЕСМ

FEATURES OF TEACHING DISCIPLINES OF THE ART AND AESTHETIC CYCLE IN A MODERN UNIVERSITY: OESM

Анотація: стаття розкриває особливості викладання дисциплін художньо-естетичного циклу у вищій школі, зокрема «основи сценічних та екранних мистецтв» та «художню культуру». Увага акцентується на провідній тематиці дисциплін, комплексі сформованих знань та вмінь як результату опанування предмету.

Abstract: the article reveals the peculiarities of teaching the disciplines of the artistic and aesthetic cycle in higher education, in particular "the basics of stage and screen arts" and «artistic culture». Attention is focused on the leading topics of the disciplines, the complex of formed knowledge and skills as a result of mastering the subject.

Ключові слова: екранно-сценічні мистецтва, театральне мистецтво, драма, кіно, мистецтво хореографії, музика.

Key words: screen and stage arts, theater art, drama, cinema, art of choreography, music.

У сучасному суспільстві, якому властива культурна мозаїка, широке впровадження комп'ютерних технологій, потужний інформаційний потік, стандартизація свідомості, уніфікація, деперсоналізація особистості, виникає потреба у вихованні освіченої людини, що вміє виявити свою унікальну самобутність. Це проблема набуває особливої вагомості в умовах зміцнення та удосконалення української державності, подальшої демократизації життя народу нашої держави, що зумовлюють необхідність піднесення інтелектуально-культурного потенціалу суспільства, естетизації всіх ланок навально-виховного процесу.

Професійне виховання ґрунтується на високих духовних, морально-етичних та естетичних засадах. Театралізовані дійства і свята, застосування елементів сценічного мистецтва є ефективними формами виявлення їх творчої діяльності, а також засобами інтелектуального, емоційного, духовного й естетичного розвитку особистості. Тому особлива увага має бути приділена методам творчої педагогічної роботи зі студентами по виробленню в них елементів сценічної та режисерської культури.[1,с.392].

Відповідно до сучасних пріоритетів предмет “Основи сценічного та екранного мистецтва” покликаний сприяти формуванню особистості, її духовно-ціннісних орієнтацій, культурно-пізнавальних інтересів, естетичного смаку. Дисципліна передбачає оволодіння студентами змістом та методикою сценічно-режисерської роботи, широким спектром естетичних стилів та форм театралізованих дійств, складним комплексом знань, пов'язаних із специфікою акторської майстерності та драматургії, з вихованням творчого колективу. Завданнями курсу можуть бути наступні: дати суму знань про види та жанри сценічного мистецтва; визначити особливості сценічного мистецтва; показати взаємозв'язок і взаємозбагачення засобів сценічної виразності; домогтись засвоєння студентами найбільш важливих засобів творення сценічного образу, розвивати навички теоретичних та власне глядацьких суджень; продемонструвати потенціал використання сценічних мистецтв у практичній діяльності вчителя початкових класів; виховання у студентів жаги до творчого пошуку, до експериментальних методів сценічного відтворення суспільних явищ різними видами мистецтв.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент може дізнатись про основні види сценічного мистецтва; виражальні засоби у створенні художнього образу; основи теорії інтонаційної природи музики; структурні особливості поширених музичних жанрів та напрямів; основи хореографічного мистецтва; основні етапи розвитку хореографічного мистецтва; основи композиції різних форм хореографії; закономірності драматургії та специфіку драматургічного дійства; основи сценічної дії та сценічного мовлення; специфіку діяльності режисера-постановника по організації сценічного простору. Предмет формує вміння: розкривати образний зміст музичного, хореографічного, драматичного твору; висловлювати особистісно-ціннісне ставлення до мистецьких творів; визначати основну проблематику, сюжет, композицію, систему образів, виражально-зображувальні засоби мови; розгорнуто пояснювати і обговорювати особливості

сценічного образу у єдності світоглядних і ціннісних чинників; порівнювати образи твору, або різних творів; аналізувати музичні, хореографічні, драматичні та кінотвори в єдності змісту та форми; готувати елементи сценічної мистецької роботи, різні за жанром, обсягом, характером; володіти азами виконавської діяльності; відтворювати образ засобами сценічної виразності; застосовувати теоретичні знання у роботі з дитячими колективами.

Програма навчальної дисципліни включає наступні теми: загальну характеристику сценічних та екранних мистецтв, зокрема видова специфіку мистецтва, теоретичні основи сценічного мистецтва, предмет і завдання курсу, сценічну культуру у педагогічному просторі. Розглядаючи «музичний змістовий модель», увага концентрується на елементах музичної мови, основних жанрах музики, основних засобах музичної виразності, сучасних музичних стилях та напрямках, образному змісті музичного твору, особливостях музичної форми, розвитку музичного образу тощо.

Розкриваючи основи хореографічного мистецтва, слід зосереджувати увагу на основних етапах його розвитку, жанрах хореографічного мистецтва, композиції та малюнку танцю, жанровому різноманітті хореографічного мистецтва.

Окремим модулем студенти вивчають специфіку мистецтва драматургії, її жанрові різновиди, теорію драми, особливості та історію драматургії. Надається детальна характеристика поняттям: «образна мова театру», «акторська майстерність», «закони сценічного мовлення та сценічної дії», «режисура», «принципи системи Станіславського».

Кіно в системі вивчення екранно-сценічних мистецтв відіграє провідну роль, досліджується: теорія кіномистецтва, жанрова специфіка кіно, творчі компоненти, виражальні засоби художньо-ігрового кіно, телебачення, реклама та відео кліпи, драматургічний образ в кіномистецтві.

Вивчення історії культури, зокрема української, забезпечує вирішення наступних завдань: збагачення емоційно-естетичного досвіду студентів, формування культури почуттів, пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей; опанування студентами художньо-практичними вміннями та навичками, формування комплексу художніх компетенцій, що забезпечують здатність керуватися набутими знаннями та вміннями у самостійній діяльності, у процесі самоосвіти; розуміння зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини, усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу.

Програма ґрунтується на принципах цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей, діалектичної взаємодії культурологічного та антропологічного підходів («людина в культурі – культура в людині»). Змістове наповнення тем передбачає формування ціннісно-сміслових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних та інформаційних компетенцій, що досягається вивченням шедеврів мистецтва різних епох і народів, а

також комунікативних, творчо-діяльнісних і самоосвітніх компетенцій, що передбачає оволодіння досвідом самостійної творчої діяльності, сприймання цієї діяльності як невід'ємної частки свого життя.

Орієнтовні практичні завдання до тем спрямовані на формування потреби у спілкуванні з творами мистецтва, розвиток творчих здібностей та розширення їхнього внутрішнього досвіду, наповненого особистісним смислом. Викладач може їх замінювати, але не відходити від контексту теми, що вивчається. Саме “діалог культур” дає змогу особистості не тільки прилучитися до вітчизняних і загальнолюдських цінностей, а й самовизначитися у світі культури, включитися в її творення, удосконалюючи насамперед власний духовний світ. На заняттях має панувати атмосфера гармонії й доброзичливості, яка сприяла б передачі аури творів мистецтв. Педагог має бути комунікативно виразним, аби студенти не тільки розуміли, а й позитивно сприймали як мовлення викладача, так і паралінгвістичний контекст мови (доречність жестів, міміки, зовнішній вигляд тощо) та елементарно володіли цим мистецтвом самі. [3,с.52]

Лекції з історії української культури мають розвивати в студентів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно вирішувати художні завдання. Резервний час може використовуватися на тематичне оцінювання, узагальнення розділу (теми), відвідування виставок, музеїв тощо. [3,с.64]

У програмі розглядаються філософські підходи до аналізу культури: богословські концепції культури, просвітницькі концепції культури, німецькі культурологічні Інколи, еволюціоністські концепції культурних круговороті, функціональні концепції культури, символічні концепції культури, революційно-демократичні концепції культури тощо

Окремим модулем досліджується історія основних етапів розвитку української культури. Історичні передумови виникнення української культури. Культура доби неоліту. Трипільська культура. Культура кіммерійців, скіфів, сарматів. Культура грецьких колоній Північного Причорномор'я. Культура періоду формування східнослов'янських племен.

Запровадження християнства та його соціально-політичні та культурні наслідки. Розвиток писемності, літописи, стан освіти, література, архітектура Київської Русі, образотворче мистецтво, фрески, мозаїка, ікони, книжкова мініатюра, ювелірне мистецтво, музика, танці, ігрища.

Розглядаючи українську культуру XIV- першої половини XVII століття, акцентуємо увагу на суспільно - політичних та історичних обставинах розвитку української культури. В мистецтві фокусуємо увагу на усній народній творчості, звичаях та обрядах як засобах найбільшого прояву національної особливості духовної культури українського народу.

Вивчаючи духовну культуру українського народу другої половини XVII-XVIII ст., слід звернути увагу на історичні умови культурного життя українського народу, особливості та передумови формування козацької держави (1648-1781рр.);

рівень освіти і науки даного періоду, літературу, театральне і музичне мистецтво, архітектуру, образотворче декоративне та ужиткове мистецтво. Окрема увага зосереджується на соціально-політичних, історичних обставинах розвитку української культури, генезі та періодизація національно-культурного відродження в Україні.

Утвердження української культури як культури світового рівня відбувається на етапі культурно-просвітницької діяльності західноукраїнського духовенства у першій половині XIX ст. Утвердження української культури як культури світового рівня простежується в діяльності І.Франка, Т.Г.Шевченка, М. Грушевського як історика і громадського діяча. Тематичне і стилістичне оновлення української літератури простежується в працях Лесі Українки, М.Коцюбинського, В.Стефаника, В.Винниченко. [6,с.112]

Вивчаючи українська культуру XXст.- початку XXI століття, слід звернути увагу на здобутки, втрати і сподівання, передумови національно-культурного Відродження 20-х р.р. XX ст. , головні тенденції та нові явища в розвитку української науки, нові тенденції у розвитку української літератури, драматургії та театру, становлення українського кіномистецтва. Особливе місце посідає вивчення новаторських тенденцій в українському образотворчому мистецтві 20-30-х років: трагічна доля діячів української культури 20-30 рр; "розстріляне відродження"; культурні процеси у часи "відлиги", нові тенденції в українській художній культурі 60-х років; літературне дисидентство та інші форми діяльності дисидентів; українська культура періоду "застою". На сучасному етапі вивчення культури , важливою подією було проголошення незалежної Української держави і заходи щодо розбудови її культурного життя. Актуальними залишаються питання розвитку культури в незалежній Україні, духовна культура української еміграції в умовах воєнного стану та роль української національної культури у формування національної свідомості.

Література

1. Антонович Д. Український театр// Дмитро Антонович. Українська культура. Лекції. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.
2. Дятчук В.В., Барабан Л.І. Український тлумачний словник театральної лексики. – К.: Видавничий центр "Просвіта", 2002.
3. Масол Л. та ін. Методика навчання мистецтва у початковій школі. – Х.: Ранок, 2006.
4. Масол Л., Ганнусенко Н., Комаровська О., Ничкало С., Оніщенко О., Рагозіна В. Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. / Інформаційний збірник міністерства освіти і науки України. – 2004. - №10. – С. 9-32.
5. Масол Л.М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2004. - №10. – С.4-9.
6. Художня культура України: Навч. посіб./ Л.М.Масол, С.А.Ничкало, Г.І.Веселовська, О.І.Оніщенко; За заг. ред.. Л.М.Масол. – К.: Вища школа, 2006. – 239 с.